

Voro Casterà, el regidor de Cultura, em va telefonar a migdia.

–Coneixes la germana de l’apotecari Eliseu Borràs?

–La coixa?

–Exacte. Ha decidit posar a la venda la casa, traspassar la farmàcia de Dénia i, d’acord amb la voluntat del germà difunt, fer donació al poble de la seua biblioteca...

–I?

–Això. Que m’ha demanat que passem per sa casa i que estudiem la manera de fer-ho.

El regidor no m’explicà res més. Vaig suposar que anava de bòlit. O, potser, no tenia més informació que la que m’havia donat per telèfon.

Vam quedar a la mateixa porta del casalot familiar que, en vida de l’apotecari, els havia servit, a ell i a la germana, per a passar al poble les vacances i els dies de festa major.

Voro Casterà aparegué cinc minuts després de l'hora acordada i amb el mòbil enganxat a l'orella.

–No em digues res –bramulà mentre es guardava l'aparell a la butxaca–. Açò dels mòbils és una manera com una altra de crear-me problemes. Acabaré desconnectant-lo i qui tinga pressa que comence a córrer.

De seguida, premé el timbre de la casa.

La senyora Magdalena, recolzada en un bastó, obrí la porta un instant després. Des que l'havia vista l'última vegada havia envellit bastant, tot i que mantenia el somriure obert que recordava.

–Passeu, passeu.

El regidor, una vegada asseguts al voltant de la tauleta redona que presidia la saleta, em va presentar.

–Aquest és Benet Pous, i fa de cronista del poble. Té la carrera de biòleg, en sap un cafís sobre llibres i...

–El conec, el conec –la senyora Magdalena tallà en sec el currículum i tractà d'acomodar-se la cama quasi invàlida–. Sé que treballa en no sé quina cosa de plantes, no? A més, és el fill de Maria *la Monsenyas*.

–Sí, senyora –vaig assentir–. Tinc uns hivernacles.

La dona semblà més interessada per la meua nissaga que per les meues activitats.

–Ta mare, que en glòria estiga, i jo anàrem juntes a l'escola de les mongetes. Ho sabies?

–No, senyora.

–Doncs, sí senyor. A les mongetes del carrer del convent... I ton pare?

–Morí fa tres anys.

–També el coneixia. Era fill del *xato Rubiales*. O siga, que tu, vulgues que no, ets *Rubiales* per una banda i *Monsenyres* per l'altra.

Féu un riure mig ofegat que a penes durà un instant. De seguida, mirà Voro Casterà.

–Però no heu vingut a parlar de les famílies...

–No patisca. No tenim molta pressa –tractà de mentir el regidor.

–Ui, que no! –la senyora Magdalena posà les dues mans sobre la taula–. Si hui en dia tots aneu amb l'all al cul, fills de la meua vida, que sembleu avions més que persones...

Ens mirà alternativament, posà una mà sobre l'altra i ens referí que el germà havia disposat que els seus llibres passaren a ser llegat del poble.

–Clar que tot això encara està allà, a Dénia –acabà dient.

El regidor s'escurà la gola abans de preguntar:

–N’hi ha molt?

–Bastant.

Vaig intervenir:

–I com havia pensat vosté en..., vull dir, què havia pensat vosté?

Em va mirar amb tota l’atenció, com si volguera descobrir alguna cosa a la meua cara.

–No ho pots negar, fill. Tens els ulls i la careta de ta mare. De ton pare no tens massa, la veritat siga dita.

I, a continuació, afegí:

–Moisés, l’administrador de Dénia, està sobre el cas. Digueu-me quan penseu anar-hi per fer una mirada i vosaltres mateixos decidiu com traslladar-ho.

Voro Casterà explicà que, per a qualsevol donació, caldria omplir uns papers i signar-los.

–Molt bé –la senyora Magdalena tornà a acomodar la cama–. Prepareu la paperassa i, a penes la tingueu, la firme. I, mentrestant, acosteuvos per Dénia.

S’alçà amb l’ajuda del bastó, es recolzà en el respall de la cadira i ens preguntà quin dia ens venia bé.

El regidor contestà pels dos.

–Dissabte al matí.

A la porta del carrer, la senyora Magdalena m'agafà del braç.

—Ai, xiquet, si saberes com era de desimbolta ta mare de menuda!

Haviem quedat a les huit del matí a la plaça del mercat. Així que em vaig posar el despertador a les sis, em vaig desdejurar i vaig fer una mirada als hivernacles. Després de comprovar que tot estava en ordre, vaig tornar al poble. El regidor m'esperava assegut dins del seu cotxe.

–Conec un lloc al port de Dénia on podrem dinar com els marquesos –Voro Casterà era animal de barra fina.

Uns minuts després de les nou del matí localitzàrem la casa, situada al passeig del Saladar. Premérem el timbre i esperàrem.

–Ací no hi ha ni una ànima, Benet –murmurà el regidor mentre comprovava que no havia rebut cap telefonada pel mòbil.

–Devem haver vingut massa d'hora –vaig comentar mentre se me n'anava la vista rere d'un Mercedes negre i lluent que semblava buscar un lloc per a aparcar.

–Bon carro, eh? –el regidor també hi havia posat els ulls.

El conductor del Mercedes aparcà a una vintena de passos i, tot seguit, isqué del vehicle amb una bossa de cuir.

–Deu ser l'administrador –vaig voler endevinar.

Ho era. Per l'aparença, no devia haver fet els quaranta. No massa alt, però corpulent. Vestia de manera bastant informal –pantalons vaquers i una americana– i caminava amb decisió.

–Hola, sóc Moisès Mauro –va saludar–. Vostés deuen ser els senyors de qui m'ha parlat la senyora Magdalena.

Després de les presentacions, l'administrador tragué una clau de la butxaca de l'americana i obrí la porta d'entrada.

La casa, ampla i ben moblada, tenia les parets decorades amb multitud de quadres, tots ells emmarcats amb certa tendència al barroquisme, que representaven des d'imatges de sants fins a retrats dels propietaris, passant per uns quants bodegons, tots ells figuratius.

–Els deu interessar veure la biblioteca –advertí l'administrador adonant-se que m'havia aturat per contemplar un retrat de l'apotecari difunt quasi a grandària real.

–Sí, clar.

Voro Casterà tractà de ficar cullerada.

–Més que res, per saber com podem transpor-
tar el material.

La biblioteca, en realitat despatx i biblioteca
ahora, estava presidida per una taula de fusta, se-
gurament de noguer per la tonalitat obscura que
presentava, i per un cadiral amb el respatllet prote-
git amb vellut en la part central i decoració vegetal
als dos costats. Feina d'ebenisteria fina. Sobre la
taula, tan sols la pantalla d'un ordinador i unes
quantes carpetes, d'aquelles blaves amb gometa,
perfectament amuntegades.

Les prestatgeries dedicades als llibres ocupaven
tres de les quatre parets de l'estança. El mobiliari es
completava amb un gronxador i una escala de tiso-
ra de quatre graons, també de fusta, que romania
recolzada contra una de les prestatgeries.

–Els deixeu per tal que facen les seues valoraci-
ons –l'administrador ho digué amb indolència–.
Quan acaben, m'avisen. Els espere fora.

A penes desaparegué, el regidor féu un rictus
de desgrat i comentà:

–Quin element més eixut, no?

I completà el comentari després d'observar les
prestatgeries:

–Quant a aquesta biblioteca..., què vols que
et diga?

En realitat, era el mateix sentiment de desencís inicial que havia sentit jo.

—Ara ja hem vingut. Fem una mirada i ja està —vaig dir.

Però el meu sentiment preliminar va anar canviant a penes em vaig dirigir a la zona en què, sota la denominació *Biologia i Evolució*, escrita a mà sobre una etiqueta adhesiva, hi havia més quantitat de llibres.

—Com ho veus, Benet? —la veu de Voro Casterà va sonar fofa.

Vaig contestar amb un exemplar obert de la segona edició del *The Variation of animals and Plants Under Domestication*, de Darwin, publicat a Nova York el 1883.

—Açò és interessant —vaig respondre.

I no era l'únic text que parlava d'evolució. Hi vaig localitzar des d'*Evolution as a Process*, d'Huxley, fins *Le Polymorphisme dans le règne animal*, de Lamotte, passant per *The origin of adaptations* de Grant o un exemplar d'*Animales fantásticos*, d'Angela Buscalioni.

Mentre jo m'entretenia amb aquella agrupació temàtica —he de confessar que els meus estudis de Biologia afavorien el meu interès inicial—, el regidor havia agafat l'escala de tisora i fossava entre les prestatgeries més altes.

—Ací, només hi ha poemaris i més poemaris —pel to de veu en què ho va dir, em féu la sensació que la vena poètica del regidor no arribava a capil·lar.

Un instant després, al costat d'una còpia fac-símil d'*Histoire naturelle des estranges poissons marines*, de Pierre Belon, vaig descobrir un escrit que va canviar radicalment la meua manera de veure i entendre la vida i, alhora, em va permetre conèixer uns fets tan extraordinaris que, en condicions normals, mai no m'haguera pogut creure.

Pel tipus d'enquadració, no diferia de molts dels exemplars que omplien la prestatgeria. Fet i fet, quan el vaig agafar, ni tan sols em vaig adonar que no tenia cap títol, ni a la coberta ni al llom. Tan sols en obrir-lo vaig observar que, més que un llibre en el sentit estricto de la paraula, era un conjunt de folis escrits a mà que, segurament, havien estat enquadrats amb posterioritat.

Amb lletra allargassada, un tant punxeguda, però clara, el text era fàcilment llegible, tot i que, de tant en tant, s'hi veien uns quants afegits laterals quasi il·legibles i números de pàgina amb caràcters més menuts.

«A vint de febrer de dos mil tres, dia dels sants Nemesi i Potami, comence a escriure aquestes notes que tractaran de reflectir els fets que seguiren a la primera conversa amb Pere Mateu Caldera, pescador de la vila de Dénia. Déu m'ajude a explicar, de manera versemblant, els principals esdeveniments que succeïren i em perdone per les decisions que vaig prendre.»

Fins ací, el contingut de la primera pàgina.

–Què lliges? –el regidor semblava cansat de fossar entre les prestatgeries més altes i havia baixat de l'escala.

–Sembla un diari o alguna cosa així –vaig contestar.

I com que el meu acompanyant començava a sentir defici, havia alfarrassat la quantitat de llibres que hi podia haver i, a més, havia calculat que amb el camionet menut de la brigada d'obres es podia traslladar tot sense problemes, decidírem cridar l'administrador i marxar.

No sabia explicar la raó exacta per la qual vaig agafar aquells folis enquadernats i els vaig ficar dins d'una de les carpetes buides abans d'eixir de l'estança.

L'administrador seia al costat d'unes portes cristalleres que donaven a un pati central, amb la bossa de cuir al costat i un grapat de papers entre mans.

–Ja ho tenen clar? –preguntà amb desgana.

–Sí, sí.

Aleshores, plegà els papers, els deixà dins la bossa, va traure una targeta de visita i la va lliurar al regidor.

–Un parell de dies abans de venir a fer-se càrrec del material, em fan una telefonada. Ací tenen els números de l'oficina i del mòbil.

–D’acord –Voro Casterà agafà la targeta i se la ficà a la butxaca.

Vaig tornar a fer una ullada, ara sense detenir-me, al quadre que representava l’apotecari. Un instant després, érem al carrer. Llavors vaig ser conscient que l’administrador ni tan sols s’havia fixat en la carpeta que contenia els folis enquadrats i que jo duia davall del braç. Vaig arribar a pensar que, si els havia vistos, poc devia d’importar-li, perquè no va fer ni un sol comentari. Com d’equivocat que estava!

Una vegada dalt del cotxe, el regidor va mirar l’hora i va sentenciar:

–Massa tard per esmorzar i massa d’hora per dinar.

I, de seguida, em preguntà:

–Què posa al dietari que has agafat?

–No ho sé. Tan sols he llegit la primera pàgina i a penes si me n’he assabentat –aquesta va ser la primera mentida de tota una tirallonga que vaig dir al llarg dels dies que seguiren.

Per tal de deixar córrer el temps, aparcàrem a la carretera de les Marines, a uns cent metres del Yate, el restaurant que, segons m’explicà el regidor, era «la basílica del marisc». Un passeig d’anada i tornada fins al port amb una llarga conversa sobre la conve-

niència o no d'ampliar la Casa de la Cultura local va ser suficient, almenys per a mi, per a obrir la gana. Al cap i a la fi, des de les sis del matí tan sols portava un got de llet i un parell de magdalenes dins del cos, insuficient per a discutir sobre coses serioses i, menys encara, per a una passejada tan llarga.

L'assortiment de fumats i la mariscada, tot ben regat amb un raïm *chardonnay*, ens va fer oblidar la quantitat de gent –hi havia un parell de dinars d'empresa i una assemblea multitudinària d'Amics del Mar– que ens envoltava.

En acabar, mentre preniem café, el regidor volgué aclarir:

–Escolta, Benet. Açò ho pague jo, no l'Ajuntament.

–No he badat boca.

–Ja ho sé, però ho has pensat.

I, després del café:

–Creus que paga la pena portar el material a la biblioteca del poble? No és per res, però no tenim massa espai i tem que la bibliotecària em diga de quin mal m'he de morir.

–Home! És una donació i hi ha exemplars interessants.

I després de pagar, a la mateixa porta del restaurant:

–O siga, que si l’oposició et demana l’opinió, diràs que hi estàs d’acord, no?

–Exacte.

A les sis de la vesprada em va deixar a l’entrada de l’edifici del carrer dels Arbres on tenia el meu pis de solter.

–Ja em contaràs alguna cosa sobre el dietari –va dir com a acomiadament.

Sovint m'he preguntat què em va empenyar a actuar de la manera en què ho vaig fer. En aquell instant, amb l'escrit entre mans, vaig creure que, possiblement, era una reacció normal en qualsevol persona en circumstàncies similars. Ho havia llegit en la ressenya d'un llibre –no recordava el títol–, que assegurava que totes les persones tenim una dosi de vocació de detectius. Potser era allò o vés a saber què, però la bona qüestió és que em vaig engrescar amb la lectura del manuscrit i la mateixa lectura em portà, volent o sense voler, a emprendre un camí, una línia d'investigació com s'explicaria en llenguatge televisiu, que em comportà sorpreses veritablement extraordinàries.

«Coneixia Pere Mateu Caldera des de feia bastants anys, tot i que les nostres relacions, diguem-ne personals, començaren a primeries de l'estiu de l'any mil nou-cents noranta. I ho sé perquè les primeres anotacions que vaig fer sobre el cas es remunten a aquelles dates.

Com tenia per costum, abans d'obrir la farmàcia, em vaig apropar al *café* Alegria i vaig seure en un dels tamborets per tal de fer una ullada ràpida al diari.

–Puc parlar un instant amb vosté, Don Eliseu?

I allí estava, plantat, sec i estirat com era, amb la brusa blavenca i els pantalons de pana.

–Sí, clar –li vaig respondre un tant sorprès.

–Em diuen Pere Mateu i sóc pescador. Tinc una barca, *La Perla*.

Vaig murmurar:

–El conec de vista. L'he vist alguna vegada pel port i pel carrer. Li abelleix un cafenet?

–No, no. Em posa molt nerviós i em lleva la son.

De primer vaig creure que el mariner volia comentar-me alguna cosa sobre els efectes d'algun medicament, consulta bastant habitual entre la clientela. Per això, vaig insinuar que estava disposat a escoltar-lo mentre em prenia el *café*.

–Preferiria parlar en algun lloc més tranquil.

Vaig somriure perquè, a banda del cambrer, que estava embadocat cara a la televisió, no hi havia més personal que ell i jo. Tot i això, vaig comentar que, en pagar el *café*, m'acompanyara a la farmàcia. Durant el trajecte, caminà al meu costat sense badar boca.

–Vosté té estudis, Don Eliseu –va començar una vegada asseguts a la rebotiga–. Tal volta puga explicar el que el meu cunyat i jo vérem en la mar.

–Vosté dirà –havia aconseguit, amb aquelles paraules, que em sentira picat per la curiositat.

–Tractaré d'explicar-li-ho sense que em prenga per un boig...

I em va referir que feia tres dies havien llançat les xarxes a unes cinc milles –potser menys, específicà– i a l'hora de recuperar-les notaren un pes que els va semblar anormal tenint en compte l'època de l'any.

–...Que, a banda de la sardina i la morralla, poca cosa més dóna la mar en aquesta època i, més encara, a la profunditat en què pescàvem.

S'aturà i mirà amb atenció l'aparador d'un dentífric de moda.

–Continue –li vaig demanar.

Va contar que, després d'una bona estona, en recuperar la xarxa, hi aparegué una persona.

Vaig notar un calfred.

–Ho deuen haver comunicat a les autoritats...
–vaig balbucejar.

–No, no. Espere. La persona que venia enganxada entre les xarxes estava... viva.

A aquelles altures de la narració encara no veia la raó per la qual Pere Mateu em feia el referit.

–Potser era algun pescador que havia caigut d’alguna barca o... –vaig comentar per dir alguna cosa.

–No hi havia cap barca a tres milles a la redona –em va tallar.

–Aleshores?

La presència d’una clienta que demanava aspirines i una ampolla d’aigua oxigenada va retardar la narració. I, a penes restàrem una altra vegada sols, m’ho deixà caure.

–Era un xicot jove, Don Eliseu, quasi nu i amb una mena d’escates o alguna cosa semblant que li cobrien la part del pit i, també, els dos costats dels braços, més o menys fins als colzes.

Vaig parpellejar. Una part de mi m’aconsellava donar per acabada aquella conversa i acomiadar el pescador; però, l’altra se sentia encuriosida i intrigada per aquella història increïble. Així que, després de remenar-me sobre el seient tractant de recuperar les maneres, vaig preguntar:

–I què feren?

–Després de l’ensurt inicial, el deixàrem sobre la coberta i li preguntàrem com havia anat a parar a..., en fi, a enganxar-se amb les xarxes. O no va

entendre res del que li déiem o no ens volgué contestar. Així que, sense perdre'l de vista, decidírem maniobrar i tornar a port. A una milla escassa de la bocana, s'alçà d'un bot, es llançà de cap a l'aigua i desaparegué. Això és tot.

El vaig mirar tractant d'obtenir algun senyal que m'indicara que el pescador estava prenent-me el pèl, que s'havia trastocat o Déu sap què; però em va semblar que la seua mirada no denotava altra cosa que interés per escoltar la meua opinió sobre el que m'havia referit.

—Està dient-me que enganxaren un xicot viu, quasi nu i amb escates a cinc milles de la costa?

—Com li ho acabe de contar, Don Eliseu.

Em vaig fregar les mans ple de desassossec.

—Però..., això és increïble.

—Ja ho sé. Per això he vingut a contar-li-ho. Potser vosté, pels seus estudis, que en deuen ser molts, pot conèixer les formes i les maneres de molts animals de la mar, tot i que el que vam tenir dalt la barca era una persona, això segur, una persona com vosté o com jo.»

En acabar de llegir aquelles primeres pàgines, em vaig repanxolar sobre el sofà i vaig encetar un somriure. Pel que semblava, més que un dietari convencional, l'apotecari difunt s'havia dedicat a escriure una novel·la de ciència-ficció basada en la suposada troballa d'un home peix entre les aigües de la costa de Dénia. Però no acabava d'entendre la raó per la qual un apotecari amb una edat avançada –devia acostar-se als setanta quan va escriure les primeres pàgines– havia decidit emprendre l'escriptura d'un projecte novel·lat sobre un tema tan relliscós. O no tenia res a veure amb la ciència-ficció i l'apotecari estava contant un fet que realment li havia succeït?

Vaig rebutjar aquesta idea perquè em va semblar totalment desgavellada.

Abans d'encaminar-me al frigorífic per beure uns quants glops d'aigua, vaig tornar a rellegir part de l'entrada: »Déu m'ajude a explicar, de manera versemblant, els principals esdeveniments que succeïren i em perdone per les decisions que vaig prendre.»

Crec que aquelles paraules em van incitar a reprendre la lectura després d'haver apaivagat la set.

«Pere Mateu Caldera no ho féu més llarg. S'alçà de la cadira i, abans d'eixir de la farmàcia, murmurà:

–Si troba alguna explicació, ja me la dirà.

Durant uns quants dies a penes si em va venir al cap aquella qüestió, però dissabte, en acabar la partida de dòmino, se'm va ocórrer preguntar pel pescador al metge Palanca.

–Pere Mateu? Un bon home i amb molt d'entrellat –em respongué–. Per què m'ho preguntes?

–Per res que tinga importància. L'has vist últimament?

–I tant! Ahir a la vesprada, sense anar més lluny –el metge tornà a la seua–. Però, digues: què passa?

Vaig intentar una eixida improvisada.

–No passa res. Tan sols que vingué a per aspirines a la farmàcia i li vaig notar mala cara. Això és tot.

–Doncs, jo l'he vist com sempre. Això sí, sec com l'abadejo, però fort com un roure. I dius que comprarà aspirines? Ja és estrany, ja, perquè em costà Déu i ajuda convèncer-lo perquè s'empassara un xarop per a un simple refredat.

Vaig tractar d'aprofundir un poc més i vaig preguntar si coneixia el cunyat.

–Pasqualet? I tant! Una pasta pura de massapà que no parla per no ofendre.

Tot seguit, el metge Palanca va arrufar les celles i em va mirar de dalt a baix.

–Però, a quin sant tant d'interés per aquestes persones, Eliseu?

–Per res, home, per res. Com que parlàvem de Pere Mateu m'ha vingut el cunyat a la memòria...

Ho vaig deixar córrer, però estava convençut que el metge tenia la mosca rere l'orella. El que havia pogut traure en clar era que, almenys des de la seua perspectiva, el pescador i també el cunyat no eren persones de qui u poguera desconfiar.

Mentre caminava en direcció a casa vaig decidir que tractaria de localitzar el pescador per tal de demanar-li més detalls sobre aquella, del tot increïble, troballa. Hi podia haver una explicació racional quant a l'aparença de l'individu, relacionada amb la ictiosi, però se m'escapava la justificació d'haver-lo trobat a cinc milles de la costa i quasi nu.

La meua germana, com solia fer els dissabtes de vesprada, s'entretenia fent barret amb l'amiga

Beatriu, la vídua del fotògraf, de manera que vaig fer mutis i em vaig capbussar dins del despatx.

La medicina definia la ictiosi com una malaltia cutània d'origen genètic que provocava que la pell es tornara seca i en forma d'escates, com la d'un peix. No era cap cosa nova. Fet i fet, havia conegut un parell de casos d'ictiosi vulgar en dos germanets de Mirabella que havien estat tractats amb cremes i ungüents a base d'àcid làctic, salicílic i urea, amb uns resultats molt positius. Clar que hi havia altres tipus d'ictiosi i, per aquesta raó, em vaig dedicar a buscar fins a l'hora de sopar amb l'esperança de localitzar alguna variant de la malaltia que s'ajustara a la descripció que m'havia donat Pere Mateu Caldera.

No en vaig trobar cap.»